

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty MVZ2021

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Brno, 16. října 2019

Práce s EIZ

□ 2 x 50 min.

- ❖ základy vyhledávacích technik
- ❖ tvorba rešeršního dotazu
- ❖ praktické vyhledávání v databázích
- ❖ zadání praktického úkolu

□ 2 x 50 min.

- ❖ citace, plagiátorství

□ 2 x 50 min.

- ❖ kontrola úkolu + diskuse
- ❖ EBSCO Discovery Service a další nadstavbové nástroje
- ❖ elektronické knihy

Vyhledávání

- 1. Výzkumná otázka a klíčová slova**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

1. Výzkumná otázka

1) Zformulujte výzkumnou otázku (téma nebo problém)

- ❖ zjistěte si dost informací o daném tématu (e-knihy, rada kolegů atd.)

Volba výzkumné otázky

Příliš obecná:

Jaký je vztah mezi státní regulací a energetickou účinností?

Specifická:

Jak program Zelená úsporám přispívá k energetické účinnosti v městě Brně?

Triviální:

Je Ruská federace vlivným energetickým exportérem?

Netriviální:

Jak Ruská federace využívá energii v zahraniční politice ve vztahu k pobaltským státům?

Volba výzkumné otázky II.

Nerealizovatelná:

Jaké osobní pohnutky vedly ministra Kubu k prosazování prolomení limitů pro těžbu uhlí v severních Čechách?

Realizovatelná:

Jaká jsou hlavní témata spojená s energetikou ve veřejném diskurzu vlády České republiky?

Klíčová slova

2) Vyjádřete výzkumnou otázku ve formě **klíčových slov (hesel)**

- ❖ používejte zejména **podstatná jména**
- ❖ příd. jména, zájmena a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
- ❖ vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

***př. Rusko (federace); energetika; zahraniční politika;
(po)baltské státy/země***

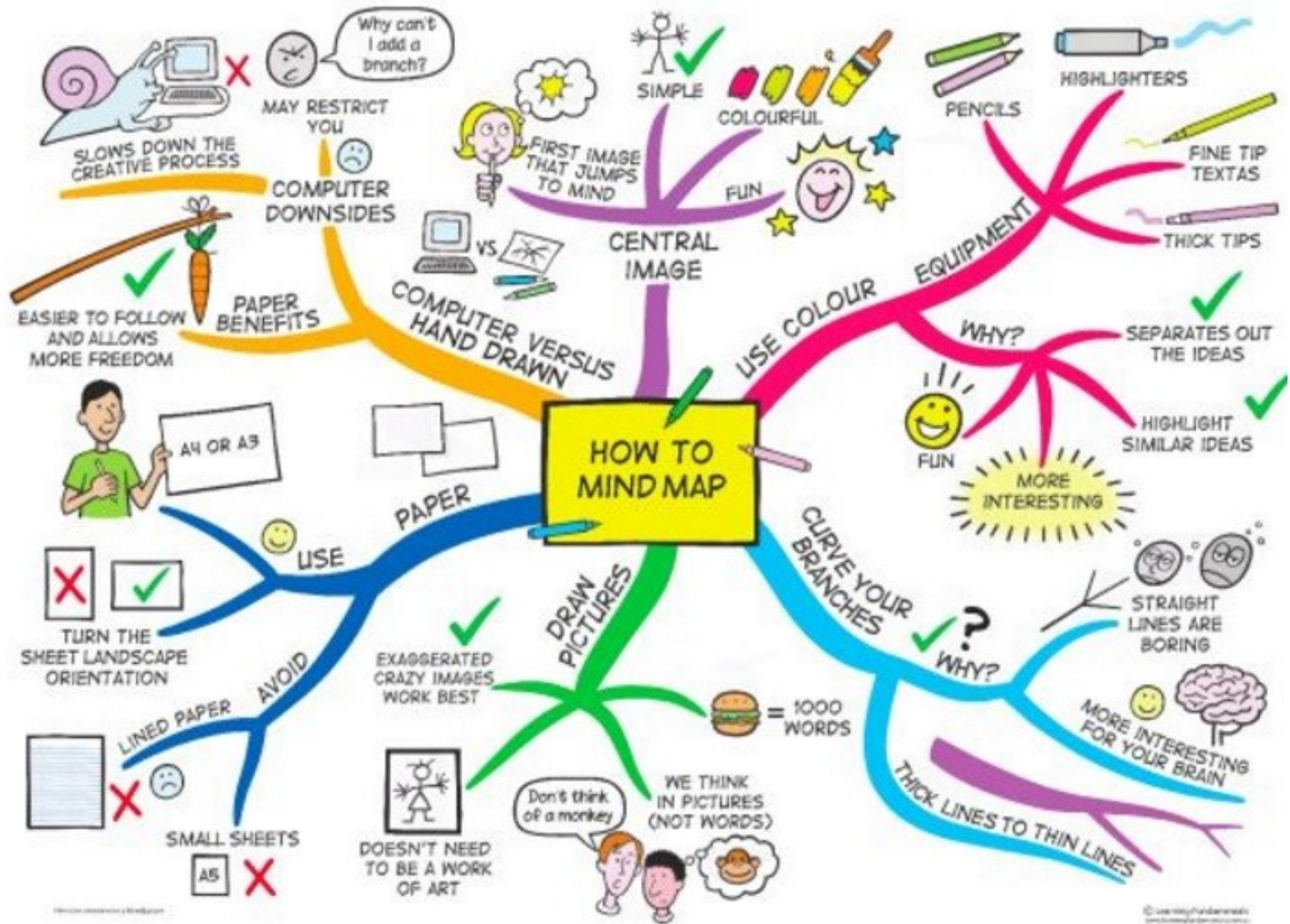
Pozn. v katalogích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla**

př. Rusko (federace) - zahraniční vztahy

Myšlenkové mapy

- ❑ Při práci s tématem lze využít tzv. **myšlenkových map**
 - ❖ grafické znázornění tématu
 - ❖ aplikace - [Pět nejlepších nástrojů pro tvorbu myšlenkových map](#)

1. Téma a klíčová slova

2. Další specifikace

3. Výběr zdrojů

4. Boolovský model

5. Technika vyhledávání

6. Vlastní vyhledávací proces

7. Hodnocení vyhledaných záznamů

8. Další operace

2. Další specifikace

□ Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:

- ❖ časové rozmezí
- ❖ typy dokumentů (např. odb. časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
- ❖ typ dat (text, audio, video)
- ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
- ❖ **forma (odborná x populárně naučná)**

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odb. informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

Google
Scholar

Google (Scholar) - tipy pro vyhledávání

- Vyhledávání na konkrétní stránce
*př. **suchy site:fss.muni.cz***
- Definice
*př. **define:european union***
- Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL
*př. **related:mve.fss.muni.cz***
- Typ dokumentu
*př. **filetype:pdf***

Get More Out of Google

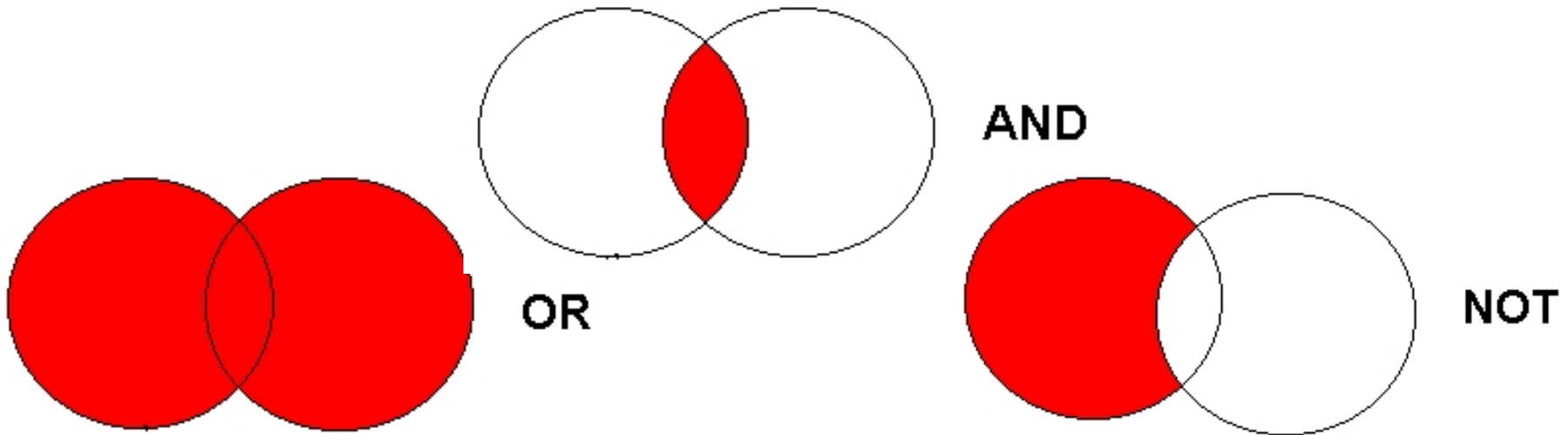
1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

4. Boolovský model

- ❑ Logický součin, průnik - operátor **AND**
- ❑ Logický součet, sjednocení - operátor **OR**
- ❑ Logická negace - operátor **NOT**
- ❑ **Krácení termínů** (truncation)
- ❑ Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

Strategie Boolovského modelu

- ❑ nejrozšířenější
- ❑ kombinace termínů pomocí logických operátorů
AND, OR, NOT

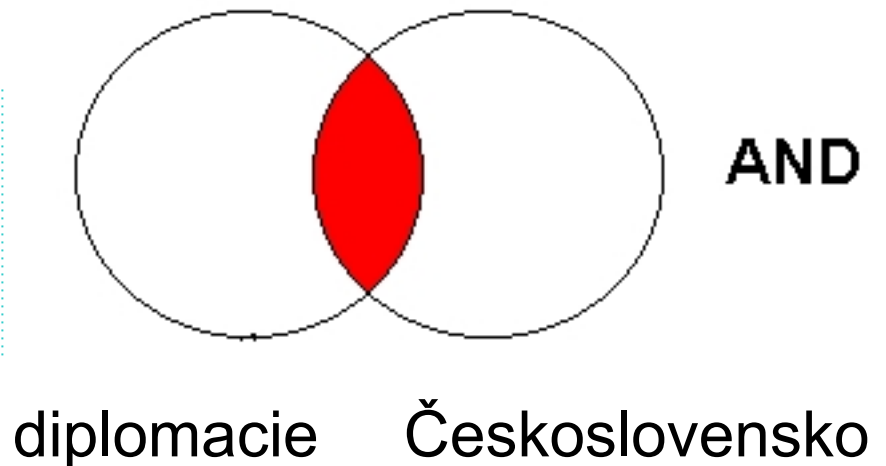

Operátor AND

□ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

př. diplomacie AND
Československo

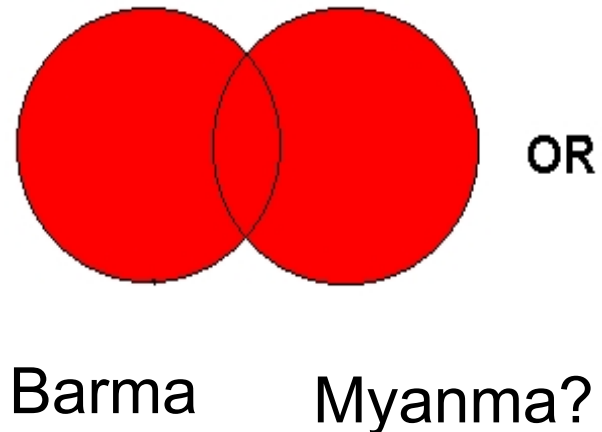

Operátor OR

□ Logický součet, sjednocení

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

př. **Barma OR Myanmar?**

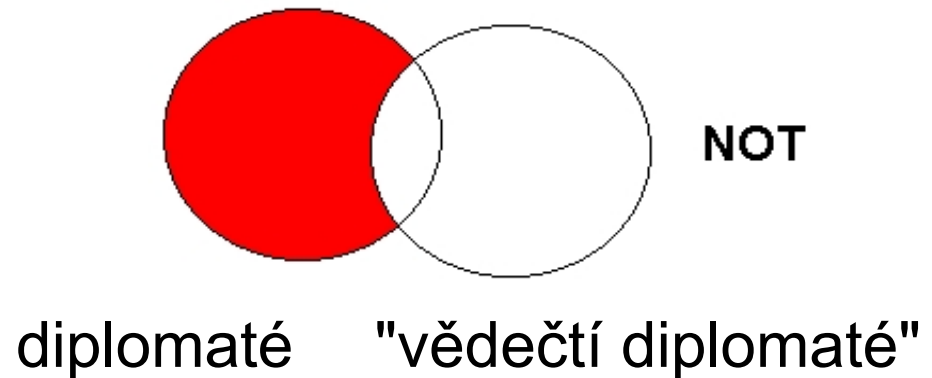

Operátor NOT

❑ Logická negace

- ❖ Vyloučí ty záznamy o dokumentech, které obsahují označené klíčové slovo
- ❖ Záleží na pořadí klíčových slov
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**

př. diplomaté NOT
"vědečtí diplomaté"

Krácení termínů (truncation)

□ Hledaný termín je zkrácen na kořen slova

- ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
- ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
- ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
- ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

př. předsed* - vyhledá předseda, předsedající, předsednictví atd.

Vyhledávání prostřednictvím fráze

□ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

př. "mezinárodní vztahy"

Příklady

Trump AND Clinton AND election

Složitý dotaz s využitím booleovských operátorů

Trump OR Clinton AND "american presidential election" AND campaign

(Trump OR Clinton) AND "american presidential election" AND campaign

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- ❑ **Prohlížení (browsing)**

- ❑ **Vyhledávání (searching)**

 - ❖ jednoduché

 - ❖ pokročilé

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- ❑ Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- ❑ Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- ❑ Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

❑ Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další klíčová slova

❑ Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

❑ **Zužte dotaz**

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

❑ **Přidejte omezení**

- ❖ např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů:

- ❑ **relevance**
- ❑ důvěryhodnost zdroje
 - ❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...
- ❑ pravidelná aktualizace
- ❑ odbornost

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

8. Další operace:

- tisk
- uložení
- export do citačního manageru (např. [EndNote Web](#), [Zotero](#), [Citace.com](#), [Mendeley](#))

Praktické vyhledávání v databázích

Cvičení

Praktické vyhledávání v databázích:

- [Sage Journals](#)
- [Taylor&Francis](#)
- [Annual Reviews \(do roku 2018\)](#)
- [Wiley Online Library](#)
- [ProQuest Central](#)

Export záznamů z databáze Sage do citačního software EndNote Web

- 1) Vytvoření účtu v [EndNote Web](#).
- 1) **Vyhledání záznamů** v databázi Sage a jejich výběr ("**Download selected citations**" nahoře pod záznamy).
- 1) Poté zvolit "**Format**" - **EndNote** a kliknout na "**Download Citation**".
- 1) Objeví se další stránka s hláškou "**Otevíráte soubor**" – např. `sage_dsna9.enw`. Zvolte "**uložit**".

Export záznamů z databáze Sage do citačního software EndNote Web

- 5) **Otevřete si** citační manager [EndNote Web](#) a přihlaste se pomocí zvolených přihlašovacích údajů.
- 6) V hlavním menu zvolte **"Collect – Import References "**. Vyberte v polích: **"File"** (např. `sage_dsna9.enw`), **"Import Option - EndNote Import "**, **"To"** zvolte složku, do které chcete záznamy přidat, případně si vytvořte novou (Organize – Manage My Group).
- 7) Objeví se hláška sdělující, kolik záznamů bylo naimportováno (např. " references were imported into "Political Science" group).

Zadání praktického úkolu

Literatura

STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka; ILAVSKÁ, Jana.
Informačné stratégie v elektronickom prostredí. 1. vyd.
Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010, 190 s.
ISBN 9788022328487.

Děkuji Vám za pozornost

Mgr. Dana Mazancová, DiS.
mazancov@fss.muni.cz

infozdroje@fss.muni.cz